

ROBINSÓNS EN GALICIA OU A SOIDADE DOS TRADUTORES XUDICIAIS ROBINSONS IN GALICIA, OR THE LONELINESS OF COURT TRANSLATORS

Álex Alonso

Audiencia Provincial de Pontevedra

alalal@sapo.pt

[Recibido 08/01/22; aceptado 12/06/22]

Desde o primeiro momento en que me propuxeron escribir un artigo acerca da tradución institucional en Galicia, aplicada neste caso ao ámbito dos equipos lingüísticos de xustiza, no cal desenvolvo o meu labor como “tradutor intérprete” (denominación coa cal figuro hoxe na relación de postos de traballo a falta de que nunha próxima funcionarización nos designen quizais como “tradutores xurídicos ou xudiciais”), o concepto de “tradución institucional” pareceume un tema demasiado solemne, categórico e ambicioso para o que día a día facemos nos nosos respectivos gabinetes. Antes de empezar a escribir este artigo tiña claro que o noso traballo non podía identificarse de forma estreita con esa noción denominada “tradución institucional”, porque o que eu entendo por este concepto sería máis ben unha actividade levada a cabo baixo unhas directrices marcadas e reguladas pola propia institución —enténdase a Xunta de Galicia, ou quizais, máis en concreto, a Consellería de Presidencia, Administracións Públicas e Xustiza, ou incluso, aínda máis especificamente, a Dirección Xeral de Xustiza, da cal dependemos organicamente—, baseadas nunha programación determinada e perpetuada no tempo, e cuns obxectivos ou finalidades que, sinceramente, non existen na nosa xornada laboral cotiá. En cambio, eu si consideraría tradución institucional o que fan, por exemplo, dentro da nosa mesma consellería, os tradutores do Diario Oficial de Galicia, os cales si contan cun esquema previamente fixado desde as institucións e cuxas funcións —de feito— aparecen expostas de maneira oficial no propio diario.

Sempre comparei os nosos equipos lingüísticos cos quioscos de prensa, porque, dalgunha maneira, parece que somos establecementos inseridos nos distintos órganos xudiciais —en teoría dependentes funcionalmente deles pero na práctica vistos como alleos á propia Administración de xustiza (unha visión que nosoutros mesmos percibimos por parte de moitos profesionais e funcionarios da dita administración, que nos ven como meros intrusos)— e que estamos aí para ofrecer un servizo, sempre e cando nos sexa solicitado. É dicir, tal e como sucede cos quioscos, ofrecemos os nosos servizos á espera de que os usuarios queiran ou non demandalos (ou, no caso dos quioscos, compralos). Con isto pretendo explicar que non existen por parte da Administración autonómica unhas directrices nin uns obxectivos que cumprir, tal e como eu entendo que se debeu facer desde hai moitísimos anos para potenciar iso que se vén chamando a normalización da lingua galega no ámbito da xustiza, ámbito, por outra parte, tradicional e historicamente hostil e refractario á realización desta encomenda. Que a onde quero chegar con este razoamento? Pois ao que sinalaba ao principio. A que realmente non existe nos

distintos equipos, ao meu xeito de entender, ese concepto cualificado como “tradución institucional”.

Desta forma, o noso quefacer cotián está sempre supeditado á máis pura casualidade e improvisación. Dependemos, no fondo, dos individuos, é dicir, de que nos distintos órganos xudiciais exista alguén sensible coa lingua propia de Galicia, comprometido co seu uso e crecemento neste ámbito e que decida —por convicción persoal na maioría dos casos— traballar en galego. Como sempre dixen cando expoño isto, dependemos dos nosos maravillosos robinsóns crusoos particulares. Así pois, o feito de contarmos, como nos sucede agora en Pontevedra, de maneira máis ou menos regular, con catro maxistrados e cunha fiscalía que traballan no noso idioma supón e xera, principalmente, un labor de corrección de textos, pero tamén de tradución do galego ao castelán, neste último caso cando algún cidadán ou cidadá o solicita ou cando o documento debe producir efectos fóra da comunidade autónoma, sen nos esquecermos tamén das traducións de castelán ao galego (as menos) cando estes maxistrados o deciden ou algunha outra persoa o pide expresamente.

Polo tanto, a realidade de cada equipo lingüístico de xustiza, sendo, como é, parecida, nunca é exactamente igual. De feito, desde a miña chegada a esta profesión un 20 de xullo de 2005, pasei por tres equipos lingüísticos (Ourense: nove meses; Lugo: sete anos; Pontevedra: oito anos) e todos eles responden a mecanismos e necesidades diferentes, porque, en definitiva, estamos a expensas do que soliciten de nós os individuos, e non a Administración. De feito, en ocasións, este traballo veunos dado por coñecer a tal ou cal profesional da xustiza, por razóns de azar ou por imprevisibles golpes de sorte, pero non por algo establecido e planeado previamente pola Administración. Neste punto quero incidir en que, agás unha serie de traducións a iniciativa da propia Administración e das cales falarei máis adiante, esta, que eu lembre, nunca fixo nada —e así, desgraciadamente, o teño que manifestar— en prol de impulsar e consolidar o noso traballo, como puidese ser, por exemplo, a elaboración dunha regulación, se se quere mínima, do uso do galego na Administración de xustiza, en consonancia coa eficaz Lei 5/1988 do uso do galego como lingua oficial na Administración local, a cal establecía que unha serie de documentos debían redactarse obrigatoriamente en lingua galega, independentemente de que tamén puidesen estar redactados na outra lingua oficial. Ou como podería ser tamén o establecemento dun programa piloto —algo que se mencionou nalgún momento— no marco do cal todo un procedemento xudicial se levase a termo en galego, nun xulgado escollido para tal efecto. Desta maneira si que se podería garantir un traballo continuo e programado, institucionalizado e regulado, que, estou seguro, hoxe en día xa repercutiría e frutificaría en importantes réditos lingüísticos. Porén, a triste realidade de todo isto é que somos os propios equipos lingüísticos de xustiza os que temos que ir sobrevivindo como náufragos (nótese a chiscadela aos nosos robinsóns crusoos), sen o abeiro de quen nos tería que protexer e auspiciar (nin tan sequera recibimos xamais un curso de formación sobre dereito ou sobre procedementos xudiciais), porque está claro que, por parte da Administración, non hai nin interese en cambiar o estado das cousas nin vontade por facelo.

Reflexionando agora acerca da existencia dunha posible “tradución institucional” nos nosos equipos, si que podería achegarse a este concepto, porque dalgún xeito parte da propia institución, a tradución ao galego que fixemos no seu momento do programa informático Inforeg para o Rexistro Civil (hoxe en día implantado) ou as traducións feitas para o programa informático Minerva, relativo aos trámites xudiciais (anteriormente chamado Libra), que, finalmente, neste último caso, caeron en saco roto, porque a Administración, segundo ela debido a un alto custo para a súa implantación en galego, decidiu non o levar adiante. Deste modo, atopámonos na actualidade, e desde hai moitos anos, con que o funcionariado de xustiza en Galicia, a non ser que o faga fóra do sistema e co dobre de traballo (como así me consta que o fixo no seu momento unha funcionaria en Lugo), non pode traballar en galego se así o desexa, o que supón, por outra parte, unha grave conculcación dos dereitos lingüísticos nesta comunidade, lembremos, con dúas linguas oficiais. Casualmente, estes días, parece ser, cobra de novo visos de se facer realidade que a Administración retome o asunto Minerva, pero seguramente debido ás últimas presións sindicais recibidas e non ao empeño propio de querer modificar unha situación que a min, particularmente, se me antolla vergoñenta e impropia dunha comunidade en Europa. En todo caso, tanto con Inforeg coma con Minerva, considero que estaríamos ante traducións institucionais puntuais, pero non perpetuadas no tempo. Quizais o que máis se aproxime a ese concepto tan buscado neste artigo sexa a tradución ao galego que anualmente as miñas compañeiras do equipo lingüístico do Tribunal Superior de Xustiza de Galicia levan a cabo con respecto á Memoria da Fiscalía, que recolle o traballo das fiscalías en Galicia, e tamén en relación coas sentenzas ditadas pola Sala do Civil, co obxecto de seren arquivadas finalmente nas dúas versións oficiais. Isto último lévame a albiscar, se cabe, que esa solución da dobre versión na documentación xurídica podería ser tamén unha saída airosa para a consecución dunha normalidade lingüística plena neste medio.

Por último, gustaríame finalizar este artigo contando unha anécdota para llela dedicar a todos os tradutores e tradutoras que lean *Viceversa*. Un día, nunha reunión mantida cun alto cargo de xustiza, este díxome, plenamente convencido, que, nosoutros, os tradutores (encadrados no grupo III, con titulación de bacharelato como requisito académico máximo, por unha anomalía de orixe que persiste no tempo e que non hai forma de reparar, porque tampouco hai vontade de querer facelo), estabamos para traducir e os lingüistas (pertencentes ao grupo I, con titulación de licenciado), para corrixir ou revisar as nosas traducións. Ante esta mentalidade raquítica, sen ver máis aló do propio embigo, deime conta de que xa nada había que facer e, malia os meus esforzos sindicais e xudiciais ao longo de toda esta etapa laboral, sentínme como don Quixote loitando contra os muíños de vento. Son licenciado en Filoloxía Galega e Hispánica e considérome capacitado coma o que máis para desempeñar o meu traballo cando menos de maneira competente, digna e decorosa. De feito, unha compañeira do Tribunal Superior de Xustiza de Galicia (a cal, xunto con outra tradutora e unha lingüista, levou a cabo a interpretación do caso Prestige) chegou a obter unha sentenza favorable en que se recoñece que as súas funcións son de categoría superior (signo de que existe esa anomalía), se ben, nestes días, desgraciadamente para a nosa causa, a Xunta lla botou abaixo, ao gañar o recurso presentado. Pero indo agora á realidade práctica dos gabinetes, habería que preguntarlle ao alto cargo que facemos entón con aqueles servizos unipersoais

conformados por unha tradutora. Quen revisa os seus textos? Ou tamén habería que preguntarlle por que o día en que fun, en calidade de tradutor, a Madrid a traducir ao galego os exames para o máster de acceso á avogacía do Ministerio de Xustiza (porque debían ser elaborados en todas as linguas oficiais), enviado precisamente pola propia Administración, non necesitei ninguén para revisar o que fixera. E continuando con esa realidade práctica, eu, que pasei por tres equipos lingüísticos, podo dar fe de que a interacción co lingüista en cada un deles foi moi distinta. En Ourense había unha relación independente: cada un ocupábase do que lle tocaba, fiándonos das nosas respectivas capacidades. En Lugo a relación foi de ti a ti, na cal nos revisabamos mutuamente todo o traballo nun plano de igualdade. E aquí, en Pontevedra, a relación é de desequilibrio, porque neste caso a lingüista prefire habitualmente ser ela a que leve a cabo as revisións finais. Isto non é impedimento, en cambio, para que, de cando en vez, eu tamén faga revisións aos textos da lingüista, porque, no fin de contas, ninguén é infalible, e, como se adoita dicir, catro ollos ven máis que dous. En fin, todo sexa pola boa saúde do texto.

Nestes máis de quince anos que levo neste traballo, que me segue a gustar coma o primeiro día, o único que busquei por parte da Administración é o seu recoñecemento con respecto á esixencia de posuír coñecementos superiores para realizarmos o noso traballo, e máis nun ámbito tan delicado coma este. Somos os únicos traballadores da Xunta que, baixo a denominación de «tradutores», pertencemos a un grupo claramente inferior con respecto ás nosas prestacións. Aquí, un indignado? Non, xa non. Tan só... un resignado. Por certo, isto que acabo de contar, aínda que non o pareza, entra tamén dentro do concepto de «tradución institucional». Ou acaso non?